

IV

(Informácie)

INFORMÁCIE INŠTITÚCIÍ A ORGÁNOV EURÓPSKEJ ÚNIE

RADA

Závery Rady z 26. novembra 2009 o vzdelávaní detí z migračného prostredia

(2009/C 301/07)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

SO ZRETELOM na

smernicu Rady 77/486/EHS o vzdelávaní detí migrujúcich pracovníkov z krajín EÚ, ktorá vyžaduje, aby členské štáty týmto deťom poskytli bezplatnú výučbu vrátane vyučovania úradného jazyka alebo jedného z úradných jazykov hostiteľského štátu a aby v spolupráci so štátmi pôvodu podnikli primerané opatrenia na podporu vyučovania materinského jazyka detí a kultúry ich krajiny pôvodu ⁽¹⁾,

závery Rady a zástupcov vlád členských štátov o vytvorení spoločných základných zásad pre politiku integrácie prisťahovalcov v Európskej únii ⁽²⁾, v ktorých sa okrem iného uvádza, že vzdelávacie úsilie je zásadne dôležité pri príprave prisťahovalcov, a najmä ich potomkov na úspešnejšie a aktívnejšie zapojenie do spoločnosti,

rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1720/2006 z 15. novembra 2006, ktorým sa ustanovuje akčný program v oblasti celoživotného vzdelávania vrátane podpory projektov týkajúcich sa medzikultúrneho vzdelávania a integrácie migrujúcich žiakov,

závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, o účinnosti a spravodlivosti vo vzdelávaní a odbornej príprave ⁽³⁾, v ktorých sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili rovnoprávne systémy vzdelávania a odbornej prípravy zamerané na poskytovanie príležitostí, prístupu, zaobchádzania a výsledkov, ktoré sú nezávislé od socio-ekonomického prostredia a iných faktorov, ktoré môžu viesť k znevýhodneniu v oblasti vzdelávania,

odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie, v ktorom sa zdôrazňuje význam sociálnych a občianskych kompetencií a kultúrneho povedomia, a zároveň sa odporúča, aby sa poskytli vhodné opatrenia pre tých, ktorí v dôsledku znevýhodnenia spojeného so vzdelaním potrebujú osobitnú podporu, aby mohli naplniť svoj vzdelávací potenciál ⁽⁴⁾,

závery Európskej rady z 13. – 14. marca 2008, v ktorých sa členské štáty naliehavo vyzývajú, aby podnikli konkrétne kroky na zlepšenie úspešnosti študentov z migračného prostredia ⁽⁵⁾,

Európsky pakt o prisťahovalectve a azyle, v ktorom sa členské štáty vyzývajú, aby vytvorili ambiciózne politiky na podporu harmonickej integrácie prisťahovalcov vo svojej krajine vrátane osobitných opatrení na podporu jazykového vzdelávania ⁽⁶⁾,

závery Rady a zástupcov vlád členských štátov o integračných politikách v Európskej únii ⁽⁷⁾, ktoré obsahujú výzvu na vypracovanie opatrení v oblasti vzdelávania, ktoré sa prispôbia potrebám detí z migračného prostredia a zamerajú na predchádzanie zlým študijným výsledkom,

závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady z 21. novembra 2008, o príprave mladých ľudí na 21. storočie: agenda pre európsku spoluprácu v školstve ⁽⁸⁾, v ktorých sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a vzdelávacím službám najmä pre tie deti a mladých ľudí, ktorí môžu byť znevýhodnení na základe svojej osobnej, sociálnej, kultúrnej a/alebo ekonomickej situácie,

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 199, 6.8.1977, s. 32.

⁽²⁾ Dokument 16238/1/04 REV 1.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 298, 8.12.2006, s. 3.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽⁵⁾ Dokument 7652/08 odsek 15, s. 10.

⁽⁶⁾ Dokument 13440/08.

⁽⁷⁾ Dokument 15251/08.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 319, 13.12.2008, s. 20.

VÍTAJÚC

Zelenú knihu Európskej komisie s názvom „Migrácia a mobilita: výzvy a príležitosti vzdelávacích systémov EÚ“ a s ňou súvisiacu správu o konzultačnom procese, ktorý sa uskutočnil v druhej polovici roku 2008 ⁽¹⁾,

a POZNAMENÁVAJÚC, že

na účel týchto záverov, ktoré sú zamerané predovšetkým na školy, sa bude pojem „z migračného prostredia“ používať najmä na označenie detí všetkých osôb žijúcich v niektorej z krajín EÚ, kde sa nenarodili, a to bez ohľadu na to, či sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, občanmi iného členského štátu EÚ, alebo či sa následne stali štátnymi príslušníkmi hostiteľského členského štátu,

UZNÁVA, že

1. Migrácia po mnoho generácií značne prispieva k európskemu sociálnemu a hospodárskemu rozvoju a bude k nemu prispievať aj v budúcnosti. V súčasnom kontexte narastajúcej globalizácie a demografických zmien zostáva úspešná integrácia migrantov do spoločnosti naďalej podmienkou hospodárskej konkurencieschopnosti Európy, ako aj sociálnej stability a súdržnosti.
2. Vzdelávanie zohráva kľúčovú úlohu nielen v tom, aby deti z migračného prostredia mohli naplniť svoj potenciál stať sa dobre integrovanými a úspešnými občanmi, ale aj pri vytváraní rovnoprávnej, inkluzívnej spoločnosti rešpektujúcej rozmanitosť. Mnoho takýchto detí však naďalej dosahuje vo vzdelávaní horšie výsledky a problémy týkajúce sa rasovej a etnickej diskriminácie a sociálneho vylúčenia sa vyskytujú vo všetkých častiach Európskej únie. Prítomnosť značného počtu študentov z migračného prostredia tak pre systémy vzdelávania v mnohých členských štátoch predstavuje viacero výziev, no zároveň aj cenných príležitostí.
3. Integrácia migrantov je kolektívnym úsilím, ktoré si vyžaduje snahu zo strany samotných migrantov a do ktorého sa zapájajú rôzne sektory spoločnosti, nielen sektor vzdelávania. Na zaistenie primeranej podpory detí z migračného prostredia a ich rodín je nevyhnutná medzisektorová spolupráca v tejto oblasti politiky, okrem iného medzi príslušnými ministerstvami, orgánmi vzdelávania, sociálnymi službami, službami zdravotnej starostlivosti, úradmi pre bývanie a azylovými a imigračnými útvarmi, ako aj dialóg s občianskou spoločnosťou.
4. Veľký počet detí z migračného prostredia dosahuje vo vzdelávaní dobré výsledky a niektoré z nich sú skutočne medzi najlepšími, existujú však jasné a zhodné dôkazy vyplývajúce z národných ukazovateľov a medzinárodných štúdií, ako napríklad PISA ⁽²⁾, o tom, že úroveň dosiahnutého vzdelania

väčšiny migrujúcich žiakov býva výrazne nižšia než u ich rovesníkov. Výsledkom toho je u týchto žiakov častejšie predčasné ukončenie školskej dochádzky, nižšia úroveň kvalifikácie a ich menší počet vo vysokoškolskom vzdelávaní. Poskytnutím lepšej šance deťom z migračného prostredia na úspech vo vzdelávaní sa môže znížiť ich marginalizácia, vylúčenie a odcudzenie.

5. Znepokojujúca je najmä situácia tých detí, u ktorých sú jazykové a kultúrne rozdiely medzi domovom a školou skombinované s ťažkými sociálno-ekonomickými podmienkami. V týchto prípadoch môžu byť ťažkosti súvisiace s nízkym sociálno-ekonomickým postavením doplnené faktormi, ako sú jazykové bariéry, nízke očakávania a nedostatočná podpora zo strany rodiny a komunity a nedostatok vhodných vzorov.
6. Toto znevýhodnenie spolu s nedostatočnou priepustnosťou školských systémov a rozdielmi v kvalite medzi školami môže viesť k situácii, pri ktorej je veľký počet detí z migračného prostredia zoskupený v školách s nedostatočnými výsledkami. Tieto trendy predstavujú pre školské systémy v Európskej únii vážne výzvy, keďže sťažujú dosahovanie vysokej úspešnosti pre všetkých, ako aj dosiahnutie vysokého stupňa sociálnej súdržnosti.
7. Kým zodpovednosť za vytváranie politik v oblasti vzdelávania je rozhodne záležitosťou jednotlivých členských štátov, otázky nastolené a výzvy uvedené v týchto záveroch sú pre mnohé z nich v rastúcej miere spoločné. Existuje teda jednoznačný potenciál pre ďalšiu podporu, výskum a spoluprácu na európskej úrovni s možnosťou využitia príslušných programov Spoločenstva, ako napríklad Programu celoživotného vzdelávania a Európskeho fondu pre integráciu, a možnosťou využitia nástrojov, ako napríklad otvorenej metódy koordinácie s cieľom výmeny osvedčených postupov a podpory vzájomného učenia sa o politikách a opatreniach zameraných na riešenie znevýhodnenia detí z migračného prostredia vo vzdelávaní.

DOMNIEVA SA, že

1. Vzdelávanie je významným príspevkom k úspešnej integrácii migrantov do európskej spoločnosti. V prípade študentov z migračného prostredia sú potrebné ciele opatrenia a väčšia pružnosť v každom veku, počnúc vzdelávaním v ranom detstve a základným vzdelaním cez všetky úrovne celoživotného vzdelávania, ako aj poskytnutie podpory a príležitostí, ktoré potrebujú, aby sa stali aktívnymi a úspešnými občanmi, a možnosť, aby naplno rozvinuli svoj potenciál. Tieto opatrenia by sa mali prijímať v koordinácii s politikami v iných oblastiach, ktoré sa zaoberajú potrebami detí z migračného prostredia a ich rodín.

⁽¹⁾ Dokumenty 11631/09 + ADD 1 a 12594/09.

⁽²⁾ Program OECD pre medzinárodné hodnotenie študentov.

2. Systémy vzdelávania, ktoré kladú veľký dôraz na rovnoprávnosť a zároveň i na kvalitu, ktoré pracujú na jasných a spoločných cieľoch a ktoré podporujú inkluzívny prístup na všetkých úrovniach, budú s najväčšou pravdepodobnosťou najúčinnnejšie pri riešení osobitných potrieb žiakov z migračného prostredia, keďže zlepšujú ich výsledky vo vzdelávaní a zároveň posilňujú sociálne väzby medzi nimi a ich rovesníkmi.
3. Kultúrna rozmanitosť v našej spoločnosti by mala byť vítaná ako zdroj vitality a obohatenia. Hlavné hodnoty a základné práva hostiteľskej krajiny, podpora medzikultúrneho vzdelávania v európskych školách s cieľom výmeny vedomostí a prehĺbenia porozumenia kultúry toho druhého, ako aj budovanie vzájomného rešpektu a boj proti predsudkom zabezpečia trvalý prínos pre všetkých, pričom sa tým v žiadnom prípade neoslabí hlavný dôraz kladený na kultúrnu identitu.
4. Prístupy, akými sú vytvorenie alebo posilnenie antidiskriminačných mechanizmov, zvýšenie priepustnosti študijných dráh v rámci školských systémov a odstránenie prekážok v individuálnom postupe systémom, môže pomôcť v boji proti segregácii a prispieť k tomu, aby študenti z rodín migrantov dosahovali vyššiu úspešnosť. Ponúkanie vzdelávania lepšie prispôbeného individuálnym potrebám a individuálnej podpory by bolo prínosom pre všetkých žiakov v systéme a mohlo by viesť k vyššej kvalite pre všetkých. Zvýšenie kvality poskytovaného vzdelávania v školách s nedostatočnými výsledkami môže zlepšiť príležitosti pre všetkých žiakov vrátane migrantov.
5. Mala by sa podporiť špecializovaná odborná príprava zameraná na riadenie jazykovej a kultúrnej rozmanitosti a rozvoj medzikultúrnych kompetencií s cieľom pomôcť školským orgánom, vedeniu škôl, pedagógom a administratívnym pracovníkom prispôbiť sa potrebám a uvedomiť si plný potenciál škôl alebo tried, v ktorých sa nachádzajú žiaci z migračného prostredia. Zvážiť by sa mali aj také otázky, ako upraviť vyučovacie metódy, materiály a učebné plány, aby boli relevantné pre všetkých žiakov bez ohľadu na ich pôvod, ako naďalej získavať a udržať si najlepších pedagógov v školách s nedostatočnými výsledkami, ako posilniť vedúcu úlohu školy v tejto súvislosti, a ako v súlade s vnútroštatnými postupmi zvýšiť počet pedagógov, ktorí sú sami z migračného prostredia.
6. Proces integrácie možno uľahčiť rozvojom partnerstiev s miestnymi komunitami vrátane rodín žiakov z migračného prostredia a združení migrantov, a tým prispieť k rozvoju škôl ako vzdelávacích komunít. Tieto partnerstvá môžu byť prostredníctvom budovania atmosféry vzájomného porozumenia, dôvery a spolupráce užitočné rôznymi spôsobmi, môžu napríklad poskytovať pomoc pri tlmočení, slúžiť ako spojovací článok – v niektorých prípadoch ako sprostredkovateľ – medzi školami a príslušnou komunitou a vytvárať pozitívne prepojenie s kultúrnym dedičstvom a jazykom. V tomto kontexte môže poskytovanie vyučovania v jazyku (jazykoch) hostiteľskej krajiny rodičom žiakov z migračného prostredia, ako aj informačné schôdzky, významne prispieť k zlepšeniu komunikácie medzi školami a rodinami, a zlepšiť tak podmienky pre úspešnú sociálnu integráciu.
7. Výborná znalosť úradného jazyka (alebo jedného z úradných jazykov) hostiteľskej krajiny je podmienkou pre úspech vo vzdelávaní a kľúčom k sociálnej a profesijnej integrácii. Členské štáty by mali zvážiť vypracovanie osobitných ustanovení na podporu uvedeného, ako napríklad intenzívne vyučovanie jazyka pre žiakov z migračného prostredia, ktorí práve pricestovali, dodatočnú podporu pre tých, ktorí majú ťažkosti a osobitné kurzy pre všetkých pedagógov, aby získali kompetenciu vyučovať deti, ktorých materinský jazyk je iný než vyučovací jazyk. Mali by sa podporiť aj ustanovenia prispôbené v rámci učebných plánov, ako napríklad posilnené vyučovanie jazyka hostiteľskej krajiny pre žiakov s iným materinským jazykom.
8. Hoci hlavné zameranie by malo zostať na jazyku (jazykoch) hostiteľskej krajiny, povzbudzovanie žiakov, aby nadobudli alebo aby si udržali znalosť jazyka krajiny ich pôvodu môže byť prínosom z viacerých hľadísk: v sociálnej rovine z hľadiska kultúrnej identity a osobnej sebadôvery, v profesijnej rovine z hľadiska budúcej zamestnatelnosti, ale aj v rovine vzdelávania z hľadiska budúceho vzdelávania sa. Zdroje pre takéto vzdelávanie môžu byť síce obmedzené, ale priestor preň sa môže rozšíriť viacerými spôsobmi, napríklad prostredníctvom dvojstranných dohôd s dotknutými krajinami a partnerstvami, spolupráce s príslušnými miestnymi komunitami alebo využívaním nových technológií, napríklad nadväzovaním internetových kontaktov alebo rozvojom iniciatív e-twinning.
9. Okrem toho, že vzdelávanie v ranom detstve vytvára základy pre ďalšie vzdelávanie, môže tiež zohrávať kľúčovú úlohu pri integrácii detí z migračného prostredia, a to najmä venovaním veľkej pozornosti jazykovému rozvoju. Malo by sa preto zintenzívniť úsilie s cieľom zaistiť, aby sociálne znevýhodnené rodiny mali dostatočný prístup ku kvalitným zariadeniam starostlivosti o deti a kvalitným predškolským zariadeniam.
10. Cielenu podporu, ako napríklad viac učebných pomôcok pre školy v znevýhodnených oblastiach a poskytovanie vzdelávania lepšie prispôbeného individuálnym potrebám možno použiť na vyváženie znevýhodnenia vo vzdelávaní a negatívnych vplyvov nedostatočnej integrácie. Mali by sa tiež zvážiť spôsoby poskytovania dodatočnej podpory vo vzdelávaní, napríklad vo forme mentorstva a tútorstva, poskytovanie poradenstva žiakom, ako aj rodičom, o príležitostiach, ktoré sú pre nich dostupné vo vzdelávacom systéme, alebo zriadenie stredísk na pomoc pri učení a domácich úlohách po bežnom vyučovaní v spolupráci s rodičmi a združeniami komunity. Pre migrantov, ktorí práve pricestovali, sú potrebné pružné riešenia, najmä pokiaľ ide o jazykové vzdelávanie. V tejto súvislosti existuje potreba nielen rýchlej a cielenej pomoci krátko po príchode do hostiteľskej krajiny, ale aj trvalých programov jazykovej podpory.

VYZÝVA PRETO ČLENSKÉ ŠTÁTY, aby

1. Prijali vhodné opatrenia na ich požadovanej úrovni zodpovednosti, či už miestnej, regionálnej alebo celoštátnej s cieľom zabezpečiť, aby sa všetkým deťom ponúkali spravodlivé a rovnaké príležitosti, ako aj potrebná podpora, aby mohli naplno rozvinúť svoj potenciál bez ohľadu na pôvod. Tieto opatrenia môžu zahŕňať najmä:

- vypracovanie integrovaného prístupu v tejto oblasti politiky na dosiahnutie uvedených cieľov,
- vytvorenie alebo posilnenie mechanizmov proti diskriminácii s cieľom podporovať sociálnu integráciu a aktívne občianstvo,
- zvýšenie priepustnosti sústav vzdelávania a odstránenie prekážok v školských systémoch,
- zlepšenie kvality poskytovaného vzdelávania v školách a zníženie rozdielov medzi nimi, okrem iného úsilím získať a udržať si najlepších pedagógov a posilniť vedúcu úlohu pedagógov v školách s nedostatočnými výsledkami,
- zlepšenie prístupu k vysokokvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve,
- ponúknutie vzdelávania lepšie prispôbeného individuálnym potrebám a individuálnej podpory, najmä pre deti migrantov, ktoré dosahujú vo vzdelávaní nízku úspešnosť,
- poskytovanie špecializovanej odbornej prípravy zameranej na vyrovnanie sa s jazykovou a kultúrnou rozmanitosťou a na medzikultúrne kompetencie pre vedenie škôl, pedagógov a administratívnych pracovníkov,
- rozvoj vhodných politík na vyučovanie jazyka hostiteľskej krajiny, ako aj posúdenie možností žiakov z migračného prostredia udržať si a rozvíjať svoj materinský jazyk,
- zabezpečenie toho, aby boli učebné plány vysokokvalitné a relevantné pre všetkých žiakov bez ohľadu na ich pôvod, a zohľadnenie potrieb detí z migračného prostredia vo vyučovacích metódach a materiáloch,
- rozvoj partnerstiev s komunitami migrantov a zintenzívnenie úsilia zameraného na zlepšenie komunikácie s rodičmi z migračného prostredia,

- poskytovanie cielenej podpory žiakom z migračného prostredia, ktorí majú zároveň osobitné potreby,
- zbieranie a analýzu údajov v tejto oblasti, s cieľom informovať zodpovedných za tvorbu politiky,
- výmenu osvedčených postupov v tejto oblasti, s cieľom zlepšiť politiky a opatrenia na primeranej úrovni.

2. Rozvíjali – v rámci kontextu nového strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave („ET 2020“) a využívaním otvorenej metódy koordinácie – vzájomné učenie sa o najlepších postupoch vzdelávania študentov z migračného prostredia.

3. Cielene využívali program celoživotného vzdelávania, Európsky sociálny fond a iné zdroje, ako je napríklad Európsky fond pre integráciu, na rozvoj a podporu projektov týkajúcich sa medzikultúrneho vzdelávania a vzdelávania študentov z migračného prostredia.

VYZÝVA KOMISIU, aby

1. Uľahčila a podporovala spoluprácu medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o otázky uvedené v týchto záveroch, okrem iného určením, výmenou, zostavením a zabezpečením účinného šírenia skúseností a osvedčených postupov v uvedených oblastiach a prostredníctvom využívania existujúcich programov Spoločenstva.
2. Zvážila, ako a akými prostriedkami možno najlepšie dosiahnuť ciele stanovené v smernici Rady 77/486/EHS v kontexte migrácie, ktorý sa od jej prijatia značne zmenil.
3. Monitorovala rozdiely v dosahovaní výsledkov medzi domácimi študentmi a študentmi z migračného prostredia a používala pri tom existujúce údaje a ukazovatele.
4. Úzko spolupracovala s inými medzinárodnými organizáciami, ktoré sa zaoberajú otázkami týkajúcimi sa vzdelávania a migrácie, ako je Rada Európy, UNESCO a OECD ⁽¹⁾.
5. Zabezpečila, aby sa otázky súvisiace s migráciou primerane zohľadňovali v programe celoživotného vzdelávania a iných príslušných programoch Spoločenstva, akčnom pláne v oblasti vzdelávania dospelých a kodanskom procese, ako aj v iných iniciatívach v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy vrátane vysokoškolského vzdelávania.
6. Zabezpečila, aby sa otázky týkajúce sa vzdelávania detí z migračného prostredia primerane zohľadňovali v procese sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia.

⁽¹⁾ Všetkým členským štátom by sa malo zabezpečiť právo zapojiť sa do týchto činností.